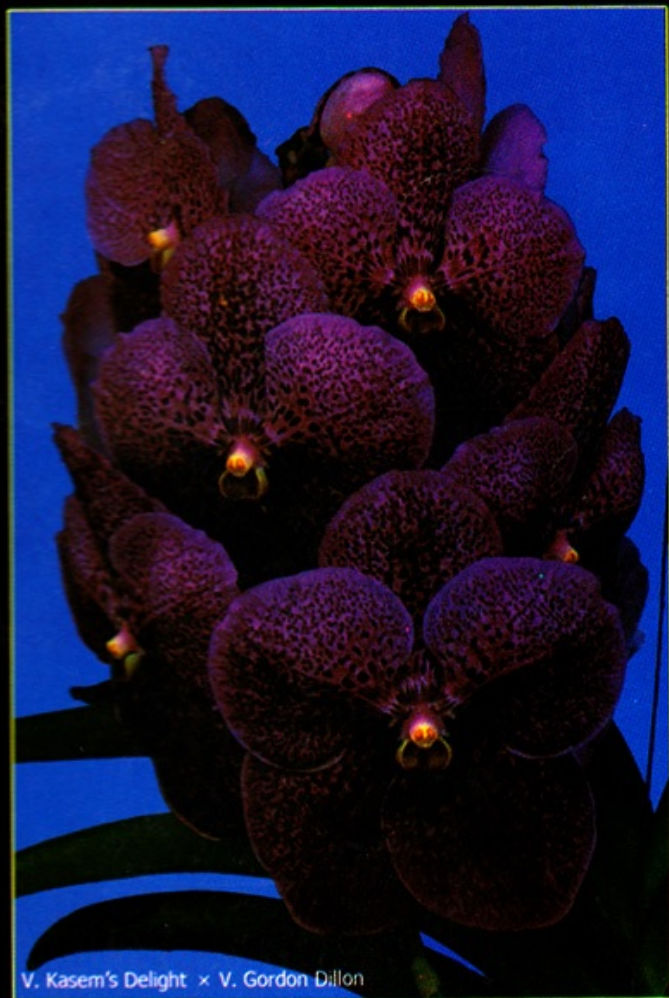

သစ်ခွပန်းစိုက်ပျိုးရေး

အခြေခံလက်တွေ့နည်းစနစ်များ

V. Kasem's Delight x V. Gordon Dillon

စကားချိုး

“ သစ်ခွကို အဘယ့်ကြောင့် စိတ်ဝင်စားနေကြလဲ ” ဟု ပြောလာပါက အဖြေမှာ ၎င်းတို့၏ ထူးခြားဆန်းပြားသော အပွင့်များကြောင့်ဟုပင် ဆိုရပေမည်။ လူနှင့်တူသော အသွင်သဏ္ဌာန်များ၊ လိပ်ပြာ၊ ဖလံ၊ ပျားပိတုန်းအသွင်သဏ္ဌာန်များ၊ တိရစ္ဆာန်အမျိုးမျိုး၏ အသွင်သဏ္ဌာန်များဖြစ်သည့် မျောက်မျက်နှာ (ပုံ-၁A)၊ မြည်းနားရွက်နှင့်တူသော သစ်ခွ၊ သွေးစုပ်ဖုတ်ကောင်ကဲ့သို့ နီရဲနေသော မျက်နှာမျိုးဖြစ်သည့် (Dracula) သို့မဟုတ်၊ (Little Dragon) သစ်ခွ၊ နောက်ဆုံး တစ္ဆေသစ်ခွ (Ghost Orchid) အဖြစ် ထင်ရှားလာသည့် သစ်ခွမျိုးများပင် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ကြ ပါသည်။

ပန်းပွင့်အရောင်အသွေး အနေဖြင့်လည်း ဖြူ၊ နီ၊ ဝါ၊ စိမ်း၊ ပြာ၊ မဲနယ်၊ ခရမ်းအပြင် ၎င်းတို့၏ ရောင်စဉ်များ ရောနှောနေသော သက်တန့်ရောင်စဉ်သစ်ခွမျိုးများအထိ ရှိပါသည်။ အနက်ရောင် သစ်ခွသည်လည်း သဘာဝမျိုးစိတ်တွင်လည်းကောင်း၊ မျိုးစပ်ထုတ်လုပ်ထားသော အနက်ရောင် မျိုးသည်လည်းကောင်း၊ တွေ့ရှိနေရပြီးဖြစ်ပါသည်။ ပုံ(၁B)

သစ်ခွစိတ်ဝင်စားမှုအပေါ်တွင် မွေးကြိုင်သော ရနံ့သည်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ရှေးယခင် 200 B.C ကတည်းကပင် ဂျပန်နှင့်တရုတ်လူမျိုးများက Lan Hua ဟုခေါ်သော မွေးကြိုင်သော ပန်းရနံ့နှင့် ပြည့်စုံသည့် ပန်းသက်ရှည်သစ်ခွ (*Cymbidium ensifolium*) ကိုအချစ်နှင့်အလှအပ အထိမ်းအမှတ်သင်္ကေတအဖြစ် သားစဉ်မြေးဆက် မြတ်နိုးစွာ စိုက်ပျိုးလာခဲ့ရာ ယနေ့ထိတိုင် အောင်ပင် ဖြစ်ပါတော့သည်။ ၎င်းသစ်ခွသည် ထင်ရှားသည့် မြန်မာမျိုးစိတ်တစ်မျိုး

ဖြစ်ပါသည်။ ပုံ(၁C)

551-479 B.C မှာ တရုတ်ပညာရှိ ကွန်ဖြူးရှပ်က “ အတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံ သော လူကောင်းသူကောင်းတစ်ဦးသည် အခန်းတစ်ခုထဲသို့ ရောက်ရှိနေသော မွေးကြိုင်သောရနံ့ နှင့်ပြည့်စုံသည့် Lan Hua သစ်ခွပန်းများနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည် ” ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။

သစ်ခွမျိုးစုံ ပေါကြွယ်ဝသော မလေး-အင်ဒိုဒေသမှ ဒဏ္ဍာရီဆန်ဆန် သစ်ခွဇာတ်လမ်း တစ်ခု ရှိခဲ့ဖူးပါသည်။ “ အနောက်ဂျာဗားတောင်တန်းများရှိ လှပသောသစ်ခွများ၏ ပျော်ရွှင် ချမ်းမြေ့ဖွယ်ရာ အတိပြီးသော သုခဘုံနေရာတွင် အလွန်တရာလှပသော (Dewi Ratana Sastrawati) ခေါ်သည့် ဉာဏ်ပညာကို စောင့်ရှောက်သော ဒေဝီရတနာနတ်သမီးတစ်ပါးသည် လူသားများထံသို့ ဆင်းသက်လာခဲ့ပြီး လူအချင်းချင်း သနားညှာတာရန် အပြန်အလှန် နားလည် တတ်ကြရန် ပြောသော်လည်း လူသားများသည် စုစည်းညီညွတ်ခြင်းမရှိသည်ကို သူမ,တွေ့ရှိရ သောကြောင့် အလွန်စိတ်ထိခိုက်သွားခဲ့သည်။ သူမ၏ တန်ခိုးအစွမ်းကိုလည်း ပြသခဲ့သည်။

လူသားများသည် ၎င်းတို့၏ ယုတ်မာဆိုးသွမ်းသော လုပ်ရပ်များအတွက် ခွင့်လွှတ်ပါရန် တောင်းပန်သဖြင့် သူမသည် ခွင့်လွှတ်ခဲ့ပြီး သူမနေထိုင်ရာ သစ်ခွသုခဘုံသို့ ပြန်သွားတော့သည်။ ထိုသို့ ပြန်သွားစဉ်တွင် သစ်တောသစ်ပင်ပေါ်တွင် သူမ၏ လှပသော လည်စည်းပုဝါကိုချထားခဲ့၏ ။ လေတိုက်ခတ်လိုက်တိုင်း တစ်ပင်မှတစ်ပင်သို့ ပျံ့နှံ့သွားခဲ့ပြီး သစ်ဆုံသစ်ခွပေါ်တွင် တွေ့ကျနေသည့် အလွန်လှပသော သစ်ခွပင်များ ပေါက်လာခဲ့တော့သည်။ ဒါဟာ မလေး-အင်ဒိုဒေသတွင် သစ်ခွ၏ မူလအစပင်ဖြစ်သည် ”ဟု ဆိုပါသည်။

အနောက်ဘက်ကမ္ဘာ၏ အဆိုအရမူ သစ်ခွစတင်ခြင်းသည် ဂရိအင်ပါယာလက်ထက်တွင် ဖြစ်ပြီး Orchis ဆိုသော ယောက်ျားတို့၏ ကပ္ပာယ်အိတ်နှင့်တူသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာလကြာ သော် Orchid ဟူ၍

ပြောင်းလဲခေါ်ဝေါ်လာခဲ့ကြပါသည်။ ထိုစဉ်အခါက သစ်ခွကို ဆေးဝါးများတွင် အသုံးပြုရန်အတွက်သာ မှတ်တမ်းရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။

စဝိန်၊ ပေါ်တူဂီနယ်မြေသစ် တွေ့ရှိသောအချိန်တွင် အဖိုးတန်အသုံးအဆောင် ရတနာ၊ အဖိုးတန်အပင်များနှင့်အတူ သစ်ခွပင်များကိုလည်း ရှာဖွေစုဆောင်းပြီး အနောက်ကမ္ဘာသို့ ယူဆောင်လာခဲ့ကြပါသည်။

၁၈၀၉ ခုနှစ်တွင် တော်ဝင်ဥယျာသ်ခြံ စိုက်ပျိုးရေးအသင်း၊ လန်ဒန် Royal Horticulture Society, London (RHS) ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပြီး သစ်ခွအမျိုးအစား ခွဲခြားခြင်းပညာ ထွန်း ကားလာခဲ့ကာ လက်တင်နာမည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြ၏ ။

၁၉ ရာစုတွင် ခေတ်မီသော မှန်ခြံများဖြင့် စိုက်ပျိုးသည့်စနစ် ပေါ်ပေါက်လာကာ သစ်ခွစိုက် ပျိုးခြင်းအတတ်ပညာသည်လည်း တဟုန်ထိုး တိုးတက်လာခဲ့တော့သည်။ ၁၉၂၀ ခုနှစ်တွင် အမေ ရိကန်သစ်ခွအသင်း American Orchid Society (AOS) ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ကြပါသည်။

သစ်ခွကို မည်မျှချစ်မြတ်နိုးကြသည်ကို ဆိုရပါမူ အမေရိကန်၊ ပနားမား၊ ဂွာတီမာလာ၊ Coasta Rica တွင် ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ အမျိုးသားပန်း အထိမ်းအမှတ်ကိုယ်စီအဖြစ် ထားရှိခဲ့ကြ၏ ။ ဥပမာအားဖြင့် Coasta Rica တွင် Cattleya Skinneri ခရမ်းရောင် ကက်တလီယာပန်းသည် ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ အမျိုးသားပန်းအဖြစ် တန်ဖိုးထားသတ်မှတ်ခဲ့ကြပါသည်။ (ပုံ-၉ A)

သစ်ခွပန်း၏ ထူးခြားဆုံးပြားခြင်း၊ အရောင်အသွေး လှပခြင်းတွင်သာမကဘဲ၊ လူသားများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဆက်ဆံရေးကိစ္စများတွင်ပါမကျန် အရာရောက်ခဲ့ပါသည်။

ချောကလက်၊ အိုက်စခရင်၊ ကိတ်မုန့်တို့၏ ကောင်းခြင်းကို မွှေးရနံ့နှင့်

ပြည့်စုံသည့် Vanilla သစ်ခွနှင့် ပြုပြင်ကြ၏။ ၎င်းမှာ ကမ္ဘာကသိသော၊

စီးပွားရေးအရ အလွန်တရာ အရေးပါသောသစ်ခွ မျိုး ဖြစ်၏။

“ တစ်ကျောင်းတစ်ဂါထာ၊ တစ်ရွာတစ်ပုဒ်ဆန်း ” ဆိုသကဲ့သို့
နေရာဒေသကို လိုက်၍ တချို့ကို သွားတိုက်ဆေး၊ သကြားလုံး၊
လက်ဘက်ခြောက်အရသာတွင် ပြုပြင်သုံးကြ၏။ အချို့မှာ သွားကိုက်ပျောက်ဆေး၊
သံချဆေး၊ ဝမ်းကိုက်ပျောက်ဆေး၊ အကိုက်အခဲပျောက်ဆေး၊ အာရုံကြော အားဆေး၊
အသည်းအားဆေးများအပြင် တစ်ချို့ဒေသတွင် ဟင်းရွက်အဖြစ်
စားသုံးကြလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရိုးတံရှည်သစ်ခွအုပ်စုမှ Dendrobium, Eria,
သဇင်အုပ်စု Bulbophyllum နှင့် Cymbidium အုပ်စုမှ သစ်တက်လင်းနေ၊
Grammatophyllum ကျားဗဟုံးသစ်ခွတို့မှာ ဆေး ဖက်ဝင်သစ်ခွများအဖြစ်
ထင်ရှားပါသည်။

အသုံးအဆောင်ကဏ္ဍတွင်လည်း “ Orchid Emporium ”
ဖွင့်ရလောက်အောင်ပင် အမယ် များလွန်းလှပြီး သစ်ခွပုံပါသော အထည်အလိပ်များ၊
အကျ..အဝတ်အစားများ၊ သစ်ခွပုံထိုးထား သော ဆွယတ်တာအကျ..များ။ ထီး၊
ဦးထုပ်များ၊ လွယ်အိတ်များ၊ သစ်ခွပုံပါသော ဖန်ထည်ပစ္စည်း နှင့် အရက်ခွက်မျိုးစုံ၊
ကြွေပန်းအိုးမျိုးစုံနှင့် ၎င်းတွင်စိုက်ပျိုးရန် ပလတ်စတစ်သစ်ခွမျိုးစုံ၊ ကြွေပန်း
ကန်ပြား၊ ကြွေခရား၊ ကြွေ Tea Set မျိုးစုံ၊ သစ်ခွပုံပါသော လက်ဝတ်ရတနာ၊
နားကပ်များ၊ ရင်ထိုး များ၊ သစ်ခွပန်းချီကားများ၊ သစ်ခွ Post Card များ၊
စာရေးကိရိယာသေတ္တာများ၊ Photo Album၊ ပစ္စည်းတင်ရန် အောက်ခံပြား၊ (ဥပမာ
Mouse pad)၊ Tissue စက္ကူများ အစရှိသည်ဖြင့် သစ်ခွပုံ များ အမျိုးစုံလင်စွာ
ပါရှိနေသည့်အတွက် သစ်ခွပန်းအပေါ်တွင် ချစ်ခင်မြတ်နိုးမှုများ ပိုရန်သာရှိနေ
လေတော့သည်။ ပုံ (၁D) (၁E) (၁F)

ယနေ့ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် သစ်ခွနှင့်ပတ်သက်၍ ရုက္ခဗေဒဆိုင်ရာ

အခန်းကဏ္ဍအပြင် ပန်ဆင်ခြင်း၊ ပန်းလက်ဆောင်ပေးခြင်း၊ အလှအပစီချယ်ခြင်း (Decoration)၊ မြေယာရှုခင်း (Land Scene) ပြုပြင်ခြင်းများအပြင် အလှစိုက်ပန်းအိုးများဖြစ်သော Phalaenopsis, Dendrobium, Oncidium, Cymbidium သစ်ခွပင်ပေါင်း ကုဋေချီ၍ နှစ်စဉ်စိုက်ပျိုးပြီး အိမ်တွင်းအလှစိုက်ပင် အဖြစ် ရောင်းချကာ စီးပွားဖြစ်နေကြပါသည်။

မိမိတို့နိုင်ငံသည်လည်း ကံကောင်းသည်မှာ အပူပိုင်းဒေသရာသီဥတုနှင့်ကိုက်ညီသည့် စီးပွားဖြစ်နိုင်မည့် (ဥပမာ-၊ ရွက်လုံး Vanda စပ်မျိုး၊ Modara မျိုးများကို၊ မြေပြန့်ဒေသ (Lowland) တွင်လည်းကောင်း၊ သမအေးရာသီဥတုနှင့် ကိုက်ညီသည့် စီးပွားဖြစ်နိုင်မည့် (ဥပမာ- Cymbidium သစ်ခွမျိုးများကို တောင်ပေါ်ဒေသ (Upland) တွင် စိုက်ပျိုးရပါက သေချာပေါက် ဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံ၏ မူရင်းမျိုးစိတ်များဖြစ်သည့် မိုးလုံးမှိုင်းပြာ (Cymbidium lowianum) သစ်ခွများသည် အအေးပိုင်းနိုင်ငံများသို့ ရောက်ရှိသွားပြီးနောက် စပ်မျိုး များအသွင်ဖြင့် မိမိတို့၏ နေအိမ်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်ရာ ပန်းမြို့တော် ပြင်ဦးလွင်ကဲ့ သို့ တောင်ပေါ်ဒေသတွင်လည်း Blue Vanda စပ်မျိုး၊ Nobile Type Dendrobium စပ်မျိုးများ အပြင် Cymbidium၊ လိပ်ပြာသစ်ခွ၊ ရွှေမင်းသမီးသစ်ခွ အသစ်အဆန်းများဖြင့် စီးပွားဖြစ် ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် စိုက်ပျိုးနိုင်မည့် ဈေးကွက်ကြီးတစ်ခု ဖန်တီးနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းကောင်းများ ရရှိနိုင်သော နေရာ ဖြစ်ပါတော့သည်။

*

သစ်ခွပန်းစိုက်ပျိုးရေး အဓိကသော့ချက်

သစ်ခွဝါသနာရှင်များသည် မိမိတို့စိုက်ပျိုးထားသော သစ်ခွပန်းပင် ရှင်သန်ဖြစ်ထွန်းမှုကို နေ့စဉ်ပြုစုဂရုစိုက်နေမည်၊ မှတ်တမ်းသဘောမျိုးရှိနေမည်ဆိုလျှင် တစ်နေ့ သစ်ခွဆရာတစ်ဦး ဖြစ် လာမှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ စာပေအသိသည် အကောင်အထည် မဖော်ဖြစ်ပါက စာအုပ်တွင်သာ ရှိပြီး စာပေအသိကို အခြေခံ၍ အမှန်တကယ်စိုက်ပျိုးနေသူသာလျှင် ဆရာဖြစ်ပါသည်။

သိထားသင့်သော အရေးကြီးသည့်အချက်များမှာ-

၁။ သစ်ခွအကြောင်း လေ့လာတော့မည်ဆိုလျှင် ဒေသပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု၏ အလင်းရောင်၊ စိုထိုင်းမှု၊ လေဝင်လေထွက်၊ အပူအအေး ရရှိမှုအပေါ်၌ ဖြစ်ထွန်းနေသော သစ်ခွပန်းပင်၏ ရုပ်သွင် ကို လေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှသာ သစ်ခွတစ်မျိုးစီ၏ မျိုးရိုးဗီဇကို သိနိုင်ပါသည်။

မျိုးရိုးဗီဇ = အပင်ရုပ်သွင် + ပတ်ဝန်းကျင်

Genotype = Phenotype + Environment

အပင်နှင့်ပတ်ဝန်းကျင် ဆက်စပ်နေမှုကိုလည်း သိရှိထားရမည်။

ဒေသပတ်ဝန်းကျင် ဆက်စပ်နေမှုကိုလည်း သိရှိထားရမည်။

ဒေသပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုတွင် ဖြစ်ထွန်းနေသော သစ်ခွပန်းကို စိုက်ပျိုးသူက နေ၊ ရေ၊ လေ၊ အပူအအေး စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်မှအစ

ပြုပြင်ပေးရပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေး = ပတ်ဝန်းကျင်ပယောဂ + လူပယောဂ

Agriculture = Environment Factor + Human Factor

လူပယောဂ (Human Factor) ဆိုသည်မှာ ဥပမာ - သစ်ခွလောကတွင် အထွတ်အမြတ် ဖြစ်သော တော်ဝင်သဇင်ပန်းသည် သဘာဝမှာ စွတ်စိုထိုင်းမှိုင်းသော တောကြီးတွင် ပေါက်ရောက် ပြီး နေရောင်နှင့် လေပြေလေညှင်းရနိုင်သော သစ်ပင်ထိပ်ဖျား၊ သစ်ကိုင်းများမှာ ဖြစ်ထွန်းပါသည်။ သဇင်ပန်းအသန့်ကြိုက်သည်ဆိုသည်မှာ လေဝင်လေထွက် ကောင်းကောင်းကြိုက်သည်ကို ဆိုလို ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝကို အတုယူပြီး စိုက်ပျိုးသူမှ ပြုပြင်ဖန်တီး စိုက်ပျိုးယူရမည်ဖြစ် ပါသည်။

သဘာဝတွင် သစ်တောသစ်ပင်များပေါ် တွယ်ကပ်ပေါက်ရောက်နေသော သစ်ခွပင်များ

၂။ သစ်ပင်များသည် လေမှရသော ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်နှင့် အစိုဓာတ်ဖြစ်သော အလင်း ရောင်နှင့် ကလိုရိုဖီးလ် (အပင်၏ အရွက်တိုင်းတွင် အနည်းနှင့်အများပါသည်)၏ အကူအညီဖြင့် ကာဗိုဟိုက်ဒြိတ်သကြားချက်ပါသည်။

ကာဗွန်ဒိုင် + ရေ အလင်းရောင် ကာဗိုဟိုက်ဒြိတ် + အောက်ဆီဂျင်
အောက်ဆိုဒ် ကလိုရိုဖီးလ်

ကာဗိုဟိုက်ဒြိတ် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် + ရေ + စွမ်းအင် (Energy)

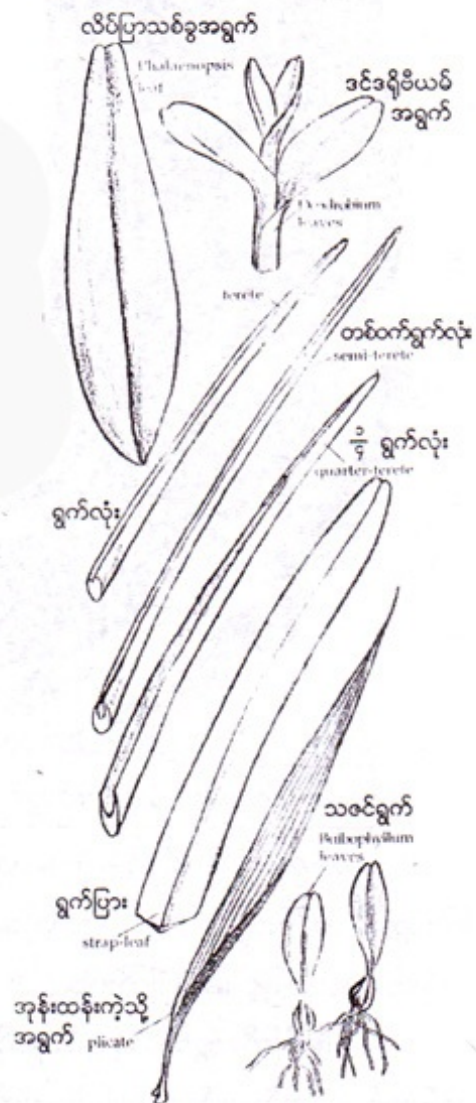
အစာချက်၍ ရရှိလာသောစွမ်းအင် (Energy) ဖြင့် အပင်မှစုပ်ယူရရှိသော သတ္တုဓာတ်၊ ဆားဓာတ်များနှင့် ကြီးထွားခြင်းဆိုင်ရာ ပွင့်သီးခြင်းဆိုင်ရာ ဇီဝကမ္မအလုပ်ကို လုပ်ပါသည်။

(Photosynthesis, Respiration, Plant Physiology) ၏ ဖြစ်စဉ်ကို လူတိုင်းသိအောင် လွယ်ကူစွာ ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အရွက်၏ စွမ်းဆောင်ချက်ဖြစ်သော အစာချက်လုပ်မှု ပြည့်ပြည့်ဝဝ ရရှိစေရန် သတိပြု ရမည်မှာ ပူပြင်းသော နေရောင်ကြောင့် အရွက်ပျက်စီးခြင်း၊ အရိပ်များလွန်းသဖြင့် အရွက်ပျော့ကျဲ တွဲကျကာ ကောင်းမွန်စွာ အစာမချက်နိုင်ခြင်း၊ စိုထိုင်းဆ များလွန်းခြင်းကြောင့် ရောဂါကျရောက် ခြင်း၊ ပိုးမွှားများ ကျရောက်ခြင်းကြောင့် အရွက်များ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းများ မရှိစေရန် သတိထားကာ ပြုစုစောင့်ရှောက် ပေးရပါမည်။

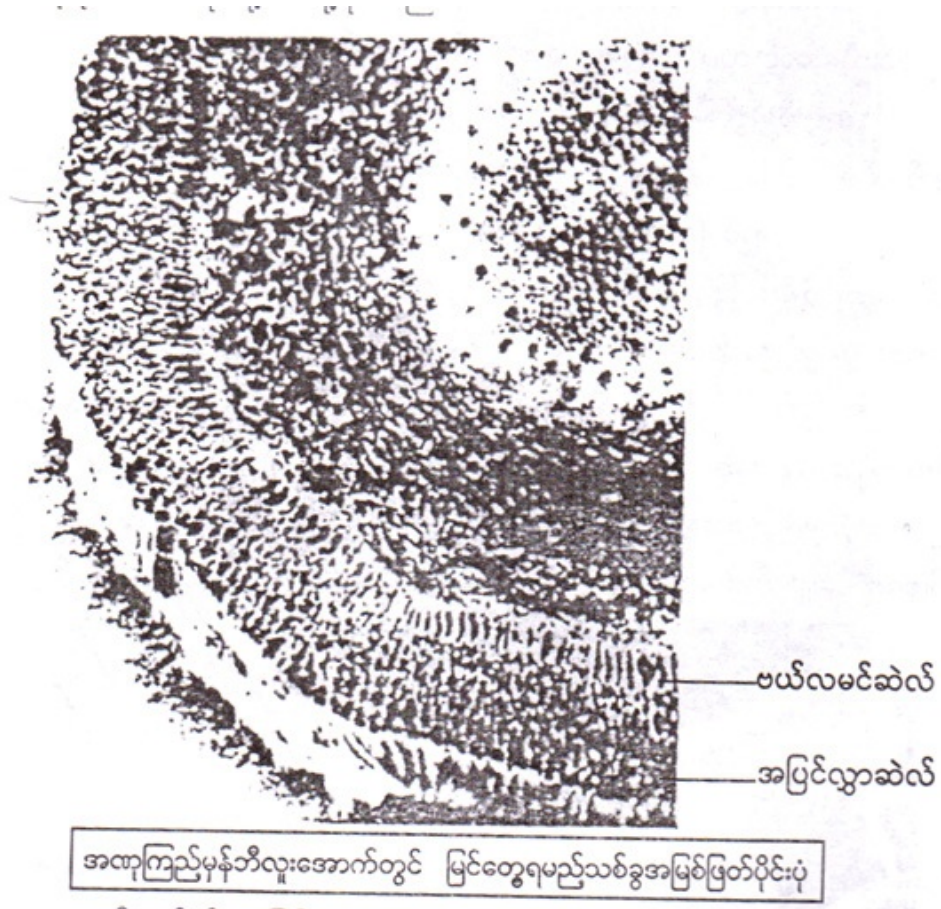

သစ်ခွရွက်ကိုအဏုကြည့်မှန်ဘီလူးအောက်တွင်
မြင်တွေ့ရမည့် Stomata လေပေါက်

၃။ အရေးအကြီးဆုံးတစ်ခုမှာ သစ်ခွင်၏ အမြစ်အစိတ်အပိုင်းများ

ကျန်းမာသန်စွမ်းရေး ဖြစ်ပါသည်။ သစ်ပင်ပေါ်တွင်လည်းကောင်း၊ သစ်ရွက်ဆွေး၊
မြေဆွေးကြား၊ ကျောက်ပတ်ကြား အက်များတွင် သဘာဝအရ မှီစရာတစ်ခုခုကို
တွယ်ကပ်ပြီး အစိုဓာတ်နှင့် အာဟာရကို တစ်ပင်လုံး သို့ ပေးပို့ရပါသည်။

သစ်ခွပင်၏ အမြစ်အဖွဲ့အစည်းများသည် ရေနှင့် သတ္တုဓာတ်ဆားများကို
ကြီးထွားမှုအပိုင်း သို့ ပို့ဆောင်ပေးသည့်အပြင် အပင်ကိုလည်း တည့်မတ်အောင်
ထောက်ကန်ပေးထားသဖြင့် အရေး ကြီးပါသည်။

အမြစ်ကြီးထွားသန်စွမ်းမှုကို ကောင်းမွန်စွာ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သော သစ်ခွပင်ကို ကျွမ်းကျင် စွာ စိုက်ပျိုးတတ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အခြေခံအားဖြင့် အမြစ်အဖွဲ့အစည်းကို (၂) ပိုင်း ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။

(က) သစ်ပင်သစ်တောများ၏ စမ်းချောင်းအနီး၊

စွတ်စိုသောအဆွေးဓာတ် မြောက်မြားစွာ ပါရှိသည့်မြေတွင် ပေါက်ရောက်သော မြေစိုက်သစ်ခွ၏ အမြစ်များသည် ထူဝိန်းဖျော့တော့ကာ အမြစ်မွှားများမှာ ကွန်ခြာသဖွယ် ဖြန့်ကျက်ပြီး အပင်သန်စွမ်းကြံ့ခိုင်စေပါသည်။

(ခ) သစ်ခွပင်အားလုံးနီးပါးသည် သစ်ကပ်သစ်ခွများဖြစ်ကြရာ ၎င်းတို့၏ မာကြောသော အမြစ်များသည် ကျောက်ဆူးသဖွယ် သစ်ပင်များတွင် တွယ်ကပ်ကြပါသည်။ ၎င်း၏ ထူးခြားချက် မှာ ကြီးထွားဆဲ အမြစ်ထိပ်များသည် စိမ်းကားနေပြီး ကလိုရိုဖီးလ် ရောင်ခြယ်ဖြင့် အပြည့်ရှိနေ ပါသည်။

အမြစ်ထိပ်သည် အစာချက်လုပ်နိုင်ပြီး သုတေသနပြုချက်အရ အရွက်ထက် (၃ ဆမှ ၃၆ဆ) အထိ အစာပိုချက်နိုင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

Dendrophylax Lindenii ကဲ့သို့သော Ghost Orchid တွင် အရွက်မှာ လုံးဝမရှိဘဲ အားလုံး အမြစ်အဖွဲ့အစည်းများသာဖြစ်ပြီး အစာကိုချက်လုပ်ကြပါသည်။ (ပုံ-၁၀)

သစ်ကပ်သစ်ခွတွင် အောက်ခြေ (Basal Roots) များအပြင်၊ လေရှူမြစ်များ (Aerial Roots) ပါရှိပြီး၊ သာမန်အပင်ထက် ပိုထူးခြားသည်မှာ ရေကို သိုလှောင်ထားနိုင်သော ရေမြှုပ် သဏ္ဌာန် Velamen Cells ရှိပါသည်။ မိုးရွာသွန်းချိန်တွင် မိုးရေအောက်သို့ မကျမီမှာပင် ၎င်းအမြစ် ဆဲလ်က ရေကို စုပ်ယူထားလိုက်နိုင်ပါသည်။

အမြစ်အစိတ်အပိုင်းများကို သာမန်မျက်စိဖြင့်ကြည့်လျှင် ခြောက်သွားပြီဟု ထင်ရသော် လည်း၊ အပြင်လွှာ Epidermis နှင့် Velamen Cells

များသာ သေခြောက်သွားပြီး အတွင်းရှိ Living Cells များ ရှင်သန်နေသည့်အတွက် လုံးဝခြောက်သေသွားမှသာ ဖြတ်ပစ်သင့်ပါသည်။

အမြစ်အဖွဲ့အစည်းကိုကြည့်၍ မြေစိုက်သစ်ခွများကို သစ်ပင်ပေါ်တွင် တွယ်ကပ်စိုက်ပျိုး၍ မဖြစ်ထွန်းသကဲ့သို့ သစ်ပင်များတွင် တွယ်ကပ်ပေါက်ရောက်နေသော သစ်ကပ်သစ်ခွများကို မြေကြီးတွင် စိုက်ပျိုး၍ မရနိုင်ပါ။ ကျောက်ကြားမှာ တွေ့ရသော သစ်ခွများကိုမူ အခြေခံအားဖြင့် သစ်ကပ်သစ်ခွကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးနိုင်ပါသည်။

*

သစ်ခွပန်း၏ ရုပ်သွင်ပြင် (Morphology)

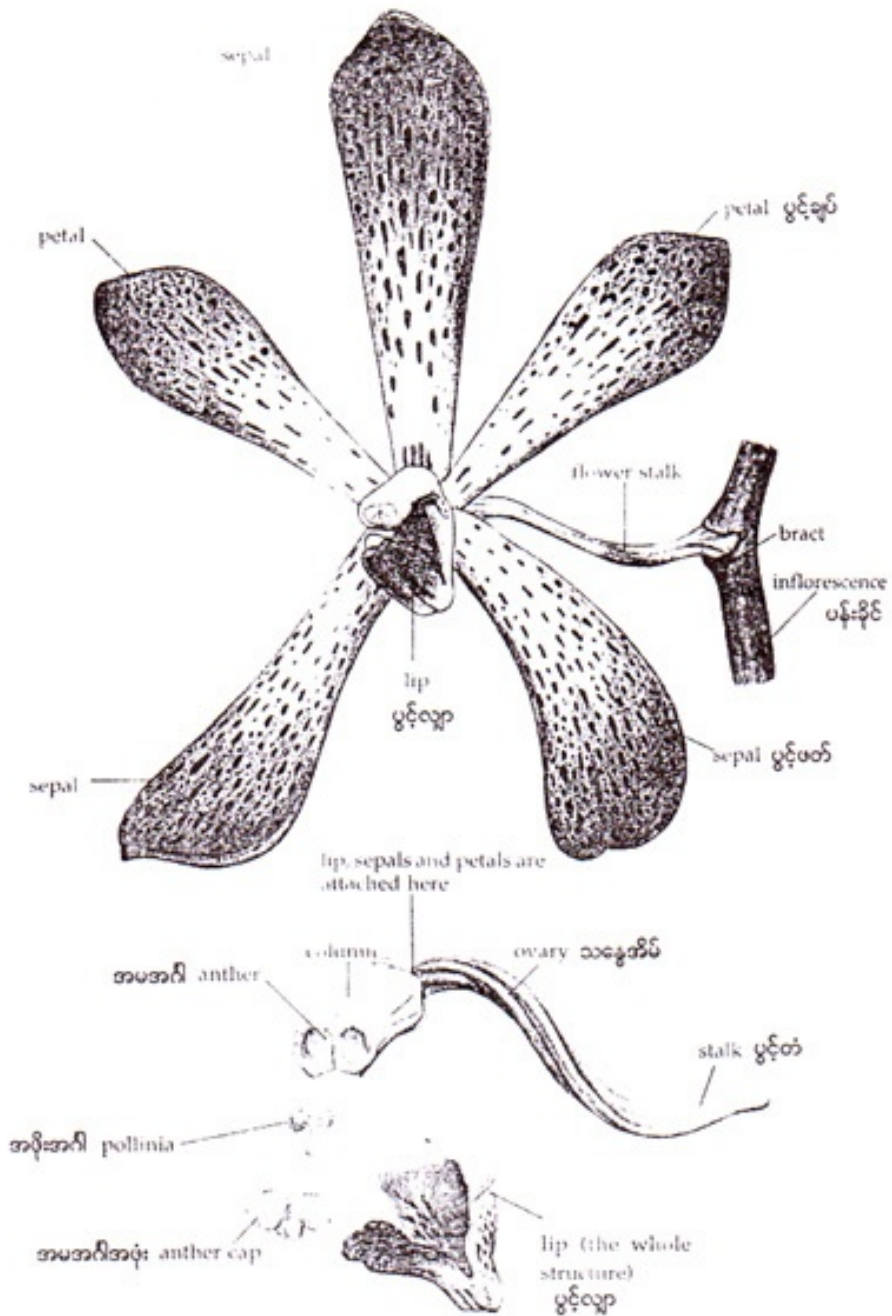
ရုက္ခဗေဒအရ မျိုးရင်း Orchidaceae အောက်တွင် ပါဝင်သော အပင်များအားလုံးသည် သစ်ခွပင်များ ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် သဘာဝပေါက်ရောက်သော သစ်ခွမျိုးစိတ် Species ပေါင်း ၃၀၀၀၀ ကျော်ရှိပြီး မျိုးစိတ်တူများကို စုစည်း၍ မျိုးစု (Genus) အဖြစ်လည်းကောင်း၊ မျိုးစု တူများကို စုစည်း၍ မျိုးအုပ်စု (Sub-tribe) အဖြစ်လည်းကောင်း ခွဲခြားထားပါသည်။ သစ်ခွမျိုးရင်း သည် Monocotyledom စေ့ရွက်ထီး အမျိုးအစားထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။

သစ်ခွပန်းပွင့်တည်ဆောက်ပုံ

သစ်ခွပန်းတွင် များသောအားဖြင့် အရွယ်တူသောပွင့်ဖတ် Sepals သုံးခုနှင့် အရွယ်မတူ သောပွင့်ချပ် (Petals) သုံးခုရှိပြီး ပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ထူးခြားလှပလေ့ရှိသော အောက်ဆုံးပွင့် ချပ်တစ်ခုကို ပွင့်လျှာ (Lip) ဟု ခေါ်ပါသည်။ ပွင့်ဖတ်နှင့် ပွင့်ချပ်များသည် အလယ်ဝင်ရိုးပြွန် (Column) နှင့် ဆက်စပ်ထားပြီး၊ ကော်လမ်တွင် အဖို၊ အမအင်္ဂါ(၂)ခုစလုံး ပါရှိပါသည်။ ကော်လမ် ထိပ်တွင် အချိုင့်ပွမ်း (၂)ခုပါရှိသည့် အမင်္ဂါ (Anther) ရှိပြီး၊ အချိုင့် (၂)ခုကို တိကျစွာ ပိတ်ထားနိုင် သည့် အမင်္ဂါဖုံး (Anther Cap) ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားပါသည်။ Anther Cap ၏ အောက်နားတွင် အဖို အင်္ဂါ (Pollen) ရှိပြီး သီးခြား ဖြစ်နေသဖြင့် ပပ်ခြားဝတ်မှုန်ကူးခြင်းသာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အဖိုအင်္ဂါ ရင့်မှည့်ချိန်တွင် အင်းဆက်များ၊ ပျားများနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ လေတွင်ပျံဝဲသော သက်ရှိများဖြစ်

သည့် ပျံလွှား၊ နံပြည်စုပ်ငှက်မှ သော်လည်းကောင်း ဝတ်မှုန်များ ကပ်ပါလျက်
ရင့်မှည့်ပြီး ပွင့်နေ သော အမင်္ဂါသို့ ကျရောက်ကာ သန္ဓေအောင်စေပါသည်။

အချို့ထူးခြားသော သစ်ခွများ ဥပမာ- မြေစိုက်သစ်ခွဖြစ်သော Lady's
slipper မျိုးစုတွင် Sepal သုံးခုအနက် ထိပ်ပိုင်းတစ်ခုသည် ပို၍ ထူးကဲလှပစွာ
ရှိတတ်ပါသည်။ လျှာသည်လည်း ရေထည့်ထား၍ ရလောက်အောင် ခွက်သဏ္ဌာန်
(Pouch Structure) ကဲ့သို့ ထူးခြားနေပြီး အချို့ သမီးဖိနပ်ကဲ့သို့ လှပနေပေသည်။
ပုံ(၁E)

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပေါက်ရောက်သော Orchidaceae အောက်ရှိ သစ်ခွတိုင်း ဖော်ပြပါ အပွင့် လက္ခဏာဖြစ်သည့် ကော်လမ်တစ်ခုထဲတွင် အဖို၊ အမအင်္ဂါပြည့်စုံစွာရှိမှသာလျှင် သစ်ခွဟုခေါ်ပါ သည်။ အချို့သစ်ပင်ပန်းမန်တို့တွင် ပွင့်ချပ်သည် လျှာအဖြစ် ထူးခြားစွာ တွေ့ရသော်လည်း ဝတ်မှုန်၊ ဝတ်မှုန်ခံတိုင် သီးခြားရှိသဖြင့် သစ်ခွမဟုတ်ပေ။ တစ်ချို့ပန်းပွင့်မှသာ အပွင့်လက္ခဏာကို ကြည့်၍ သစ်ခွဟုတ်မဟုတ် ခွဲခြားသိနိုင်ပါသည်။

အားလုံးသော သစ်ခွမျိုးနွယ်တို့သည် ကြီးထွားပုံ (၂)မျိုးသာရှိပါသည်။

၁။ အဆုံးမရှိ ကြီးထွားသော ပင်စည်ထီးတည်း မိုနိုပိုဒီယယ်သစ်ခွ (Monopodial)

ပင်စည်သည် အဆုံးမရှိသော ကြီးထွားခြင်းဖြစ်သည်။

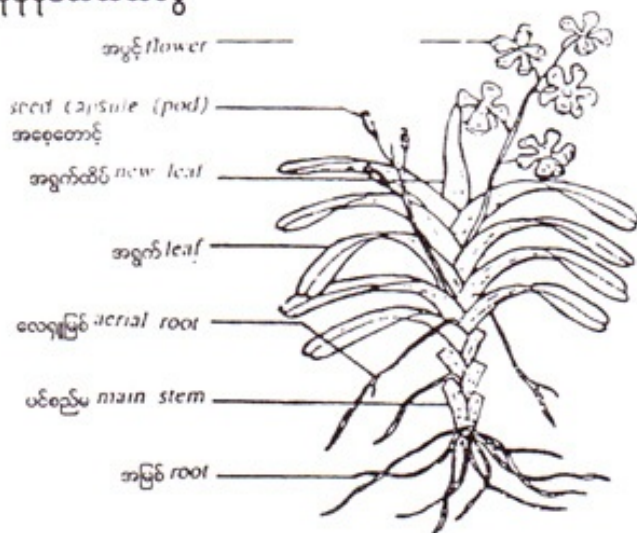
အရွက်သစ်များသည် ထိပ်ဆုံးမှ ထွက်၏ ။ ပင်စည်အမြဲထောင်တက်ပြီး ကြီးထွားနေသည်။ သဘာဝတွင် နွယ်တက်နိုင်ရန်အတွက် လေရှူမြစ်များ (Aerial Roots) ပင်စည်တလျှောက် ထွက်ပြီး အမှီတစ်ခုတွေ့လျှင် တွယ်ကပ်လေ့ရှိ သည်။ တစ်ချို့ သစ်ကပ်သစ်ခွများသည် ပင်စည်ခြေရင်းတွင် ဘေးတက် Side Shoots ထွက်နိုင် သည်။ ပင်စည်ပေါ်တွင် အရွယ်အစား ထူအပါး ညီညာစွာဖြင့် ရွက်လွှဲထွက်၍ ပွင့်တံ (Flower Spike or Inflorescence) သည် ထိပ်ဖျားပိုင်း (Crown) အောက် ၅-၆ မြောက် ရွက်ကြားတွင် ထွက်နိုင်သည်။ ဥပမာ- စိုက်ပျိုးမှုများသော Arachnis, Renanthera, Vanda ရွက်လုံး၊ Arides, Phalaenopsis, Rhynchostylis, Ascocentrum, ရွက်ပြား Vanda များ ဖြစ်ကြပါသည်။

၂။ မြေလျှောက်ပင်စည် Rhizome ကဲ့သို့ ဘေးတိုက်သွားပြီး

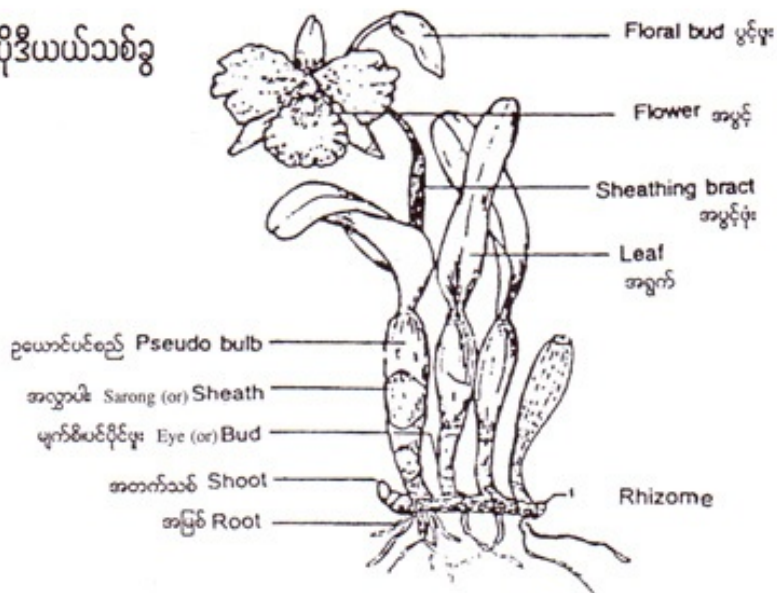
ပင်စည်ယောင်ဥတက် Pseudobulb ဖြင့် ကြီးထွားသော ဆင်ပိုဒီယယ် Sympodial သစ်ခွ

ဥယောင်ပင်စည်များသည် သစ်ခွမျိုးအုပ်စုကို လိုက်၍ သတ်မှတ်ထားသော အရွယ်အစား နှင့် အရှည်တွင် အကန့်အသတ်ဖြင့် ကြီးထွားကာ ရပ်တန့်သွားပြီး ဥတက်အသစ် ထပ်မံထွက်သည့် ပင်စည်ပွားများဖြစ်သည်။ ဥယောင်ပင်စည်ပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုး တွေ့ရပြီး ၎င်းပေါ်တွင် အရွက်တစ် ရွက်မှ အများထွက်သည်။ တစ်ကြားတစ်ခုမှ ဆစ်ကြားများစွာ ပါရှိသည်။ အစာနှင့်ရေကို သိုလှောင် ထားသည်။ ၎င်း၏ အောက်ခြေတွင် ပင်ပိုင်းအဖူး (Bud) ရှိပြီး ဥယောင်ပင်စည်အဖြစ် ဆက်လက် ကြီးထွားသည်။ အမြစ်များကို ဥယောင်ပင်စည်၏ အရင်း (သို့မဟုတ်) မြေရှာက်ပင်စည် (Rhizome) တစ်လျှောက် တွေ့ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အမြစ်အပြည့်အစုံပါသော သားတက်ငယ် များသည် ဥယောင်ပင်စည်ပေါ်တွင် ထွက်တတ်သည်။ ပွင့်တံသည် အချို့မျိုးများတွင် ဥယောင် ပင်စည်၏ အရင်း၌ ထွက်တတ်ပြီး အချို့က ပင်စည်၏ ထိပ်ဆုံးမှ အောက်သို့ ၃-၄ ဆစ်အထိ ထွက် နိုင်သည်။ အချို့က ဥယောင်ပင်စည်၏ အဆစ်နေရာများတစ်လျှောက်တွင် ထွက်နိုင်သည်။ ဥပမာ- စိုက်ပျိုးမှုများသော Cattleya, Oncidium, Dendrobium, Cymbidium သစ်ခွများ ဖြစ်ပါသည်။

မိန့်ပိဒိယသစ်ခွ

ဆင်ပိဒိယသစ်ခွ

ပေါက်ရောက်မှုအပေါ် မူတည်၍ လည်း ခွဲခြားထားကြပါသည်။

၁။ နွယ်တက်သစ်ခွများ (Climbing Orchids)

သဘာဝတွင် မြေကြီးမှာ ဖြစ်ထွန်းပြီး သစ်ပင်ချုံပင်များကို တွယ်ကပ်တက်လေ့ရှိသည်။ လေရှူမြစ်များရှိပြီး သင့်တော်သောတိုင်တွင် တွယ်ကပ်ခြင်းဖြင့် အပင်ကို ထောက်ကန်ထားသည်။ ရေစီးရေလာကောင်းသော သစ်ဆွေးကို အထူးလိုအပ်ပါသည်။ တစ်ချို့ကို သစ်ကပ်ပင်ကဲ့သို့ သစ်သားခြင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ ပင်စည်ထီးတည်းဖြစ်၍ အမှီတိုင်ဖြင့် လေရှူမြစ်များ တွယ်ကပ်စေပြီး စိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ တစ်ချို့မှာ မိတာများစွာ မြင့်သဖြင့် သယ်ရွှေ့ရန် မလွယ်ကူပေ။ နေရာ ကျယ် ကောင်းစွာ လိုအပ်ပါသည်။ (၂)မိတာနှင့် အထက်မှာ ပွင့်တတ်ပါသည်။

ဥပမာ- စိုက်ပျိုးမှုများသော နွယ်တက်သစ်ခွများမှာ Arachnis, Renanthera, ရွက်လုံး Vanda (Terete), Aerides များဖြစ်ကြပါသည်။

၂။ သစ်ကပ်သစ်ခွ (Epiphytic Orchids)

အပူပိုင်းဒေသ သစ်ခွ၏ အဓိကကျသော အုပ်စုဖြစ်သည်။ သဘာဝတွင် သစ်ပင်များပေါ်တွင် ဖြစ်ထွန်းကြသည်။ ကပ်ပါး (Parasite) မဟုတ်ပါ။ သစ်ပင်မှ မှီစရာအတွက်သာ သုံးပြီး အပင်မှ အစာကို မယူပါ။ မြေကြီးကို မကြိုက်ပါ။ အုတ်ခဲ၊ မီးသွေးခဲ၊ ချရင်ကောက်မြစ် (Fern Root)၊ အုန်းခွံကဲ့သို့ ပျိုးခံပစ္စည်းတွင် စိုက်နိုင်ပြီး ရေလွတ်လပ်စွာ စိမ့်ဆင်းသွားစေရပါမည်။ ရေဝပ် သည်ကို မကြိုက်ပေ။ မြေအိုးပေါက်၊ သစ်သားခြင်း၊ သစ်တုံး၊ သစ်ပင်ကိုင်းများမှာ စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်ပါသည်။ အချို့သစ်ခွများသည် တွယ်တက်ရန် အမှီတိုင် လိုအပ်ကြသော်လည်း များသောအား ဖြင့် မလိုအပ်ပါ။

ဥပမာ- စိုက်ပျိုးမှုများသော ပင်စည်ထီးတည်း သစ်ခွများဖြစ်သည့်
Phalaenopsis, Ascocentrum, Rhynchostylis, ရွက်ပြား Vanda များနှင့် ပင်စည်ပွား
သစ်ခွများဖြစ်သည့် Cattleya, Oncidium, Dendrobium, Cymbidium များ
ဖြစ်ပါသည်။

၃။ မြေစိုက်သစ်ခွများ (Terrestrial Orchids)

မြေကြီးမှာ ကြီးထွားပန်းပွင့်နိုင်ကြသည်။ ရေစိမ့်ဆင်းမှုကောင်းပြီး၊
ရေမဝပ်နိုင်သောမြေ (သို့မဟုတ်) သစ်ဆွေးများတွင်
ကောင်းစွာဖြစ်ထွန်းနိုင်ပါသည်။

ဥပမာ- စိုက်ပျိုးမှုများသော Paphiopedilum, Arundina, Spathoglottis,
Phaius များ ဖြစ်ပါသည်။

၎င်းအပြင် ကျောက်ပတ်ကြားအက်များတွင် ပေါက်ရောက်သော သစ်ခွ
(Lithophytic Orchids) များလည်းရှိပြီး အဓိကကျသောအုပ်စုတွင် မပါဝင်ပါ။

သဘာဝအခြေအနေတွင် မြေစိုက်သစ်ခွမျိုးအုပ်စုများကို
သမအေးပိုင်းနေရာဒေသမှာ အဓိကတွေ့ရပြီး သစ်ပင်ပေါ်တွင်
တွယ်ကပ်ပေါက်ရောက်သော သစ်ကပ်သစ်ခွနှင့် ကျောက်ကြား မှာပေါက်သော
သစ်ခွများမှာမူ အပူပိုင်းဒေသတွင် ပိုပြီး တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။

*

သစ်ခွအမျိုးအစားခွဲခြားခြင်း (Classification)

သစ်ခွပန်းစိုက်ပျိုးသူ ဝါသနာရှင်များအနေဖြင့် ဤအခန်းကဏ္ဍသည် အလွန်အရေးကြီးသောကြောင့် ကောင်းစွာမှတ်မိအောင် အလွတ်ကျက်မှတ်ထားသင့်သည်။ မျိုးအုပ်စုတစ်ခုချင်းစီ အမူအကျင့်နှင့် ၎င်းတို့ကြိုက်နှစ်သက်သော ရာသီဥတုအခြေအနေကို အနည်းငယ်မျှ သိထားရုံဖြင့် ဝါသနာရှင်များအတွက် လွယ်ကူသော သစ်ခွစိုက်ပျိုးနည်းကို ရရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။ သစ်ခွပင်ကို စတင်မစိုက်ပျိုးမီ သစ်ခွစာအုပ်ကို ဖတ်ပြီး အလွတ်ကျက်မှတ်ရန် အနည်းငယ်ခက်မည်ဖြစ်သော် လည်း သစ်ခွတစ်ပင်ကို စတင်ကိုင်တွယ်လာပြီဆိုသည်နှင့် မိမိစိုက်ပျိုးမည့် မျိုးအမည်များသည် နှုတ်ဖျားတွင် အလိုလို သိရှိလာနိုင်လောက်အောင် လွယ်ကူပါသည်။

* * *